

**LANDSTINGETS
OMBUDSMANDS
BERETNING
FOR 2002**

5. Sager af almindelig interesse opdelt på retsområde

11.01 – Grønlands Hjemmestyre

01. Socialret

1 **Det Sociale Ankenævns sagsbehandlingstid og anvendelse af det grønlandske og danske sprog.**

Ombudsmanden kritiserede, at Det Sociale Ankenævn først bekræftede modtagelsen af en klage knap to måneder efter modtagelsen, og at ankenævnets kendelse i den pågældende sag ikke blev sendt til klageren på dansk og grønlandsk samtidigt. Det blev endelig kritiseret, at ankenævnet anvendte knap 9 måneder på oversættelsen af kendelsen til grønlandsk, og at ankenævnet i den forbindelse ikke orienterede klageren om de ressourcemæssige forhold i tolkekontoret. Ombudsmanden fandt også anledning til at gøre Det Sociale Ankenævn opmærksom på, at ankenævnets påtænkte fremtidige ændringer vedrørende oversættelse og fremsendelse af kendelser til borgerne ville være i strid med den retstilstand, som Grønlands Hjemmestyre har forudsat skal være gældende med hensyn til offentlige myndigheders anvendelse af henholdsvis det grønlandske og danske sprog.

(J.nr. 11.05.09.04/085-00)

A rettede den 7. september 2000 henvendelse til mig, idet han ønskede at klage over den tid, som Det Sociale Ankenævn havde anvendt på behandlingen af hans klagesag, samt at han intet havde hørt fra ankenævnet.

Jeg besluttede efterfølgende den 11. september 2000 at iværksætte en undersøgelse i anledning af A's henvendelse.

Sagsfremstilling:

A rettede den 7. september 2000 henvendelse til mig, idet han ville forespørge om status i hans sag. Mit notat i anledning af hans henvendelse er sålydende:

”A havde den 7. september kontaktet Embedet for at høre om status i hans sag. Jeg ringede tilbage til A, da jeg ikke kunne se, at Embedet har en verserende klagesag. A oplyste, at sagen vedrører en separation, hvorfor jeg henviste A til at kontakte Rigsombudet (hvilket jeg også vejledte ham om oktober måned i 1999).

A ønskede imidlertid at klage over, at han ikke, siden han klagede til Det Sociale Ankenævn august måned 1999, har hørt fra Ankenævnet. Han har heller ikke modtaget bekræftelse på klagens modtagelse.

Jeg oplyste A, at Embedet kan behandle hans henvendelse som en klage over den tid, som Ankenævnet har brugt til sagsbehandling af hans klage. ...”

Jeg skrev ved brev af 2. oktober 2000 således til Det Sociale Ankenævn:

”A klagede den 11. september 2000 telefonisk til Ombudsmanden over, at Det Sociale Ankenævn fortsat ikke havde behandlet den klage, han havde fremsendt til Ankenævnet i august måned 1999. A’s klage til Ankenævnet er en klage over, at han føler sig forsømt af de sociale myndigheder i K by.

Ombudsmanden har tidligere i oktober 1999 haft kontakt med A. I den anledning forespurgt Ombudsmanden Det Sociale Ankenævn, om Ankenævnet havde en klage til behandling fra A. Det Sociale Ankenævn bekræftede at behandle en klage fra A.

Til brug for Ombudsmandens behandling af sagen anmoder jeg Det Sociale Ankenævn om at redegøre for sin opfattelse af sagen. Jeg anmoder særligt Det Sociale Ankenævn om at oplyse, hvornår Ankenævnet modtog klagen fra A samt om at oplyse, om Ankenævnet overfor A har bekræftet at have modtaget klagen.

Jeg anmoder endvidere Det Sociale Ankenævn om at redegøre for, hvilke sagsbehandlingsskridt Ankenævnet har foretaget i sagen samt om at oplyse, i hvilket omfang A er blevet orienteret om foretagne sagsbehandlingsskridt.

Jeg anmoder endelig Det Sociale Ankenævn om at oplyse, om Ankenævnet har færdigbehandlet A’s klage.

Det Sociale Ankenævns svar forventes at blive forelagt for klager, før Ombudsmanden afslutter sin behandling af sagen.

Klager er orienteret om ovennævnte ved særskilt brev bilagt kopi af dette brev.”

Jeg modtog den 9. november 2000 kopi af Det Sociale Ankenævns kendelse i A’s sag. Kendelsen er sålydende:

”Det Sociale Ankenævn har den 9. juni 2000 behandlet Deres klage over, at socialudvalget i K by har bevilget rejseudgifter til Dem og Deres søn i forbindelse med rejse til X by for at møde resten af familien.

Ankenævnet har behandlet klagen på grundlag af vedlagte redegørelse og afsagt følgende

KENDELSE

K by’s socialudvalgs afgørelse som meddelt Dem i brev af 17. september 1999 stadfæstes i henhold til § 16, stk. 1, i Landstingsforordning nr. 10. af 1. november 1982 om hjælp fra det offentlige.

Der kan efter ovennævnte bestemmelse ydes engangshjælp til hel eller delvis dækning af rimeligt begrundede udgifter, når afholdelse af disse udgifter vil være en alvorlig belastning for pågældende i den aktuelle økonomiske situation, og når afholdelse af disse udgifter vil være af væsentlig betydning for pågældendes mulighed for fremover at klare sig selv.

Ankenævnet har ved afgørelsen lagt vægt på, at De og Deres søn er bevilget retur rejse samt udgifter til ophold for at have samvær med Deres andre børn i X by samt, at dette er et tilbud De selv kan vælge om De ønsker at benytte.”

(Redegørelse for sagens omstændigheder og lovgrundlag er udeladt).

Jeg erindrede ved breve af henholdsvis den 4. december 2000 og 19. januar 2001 Det Sociale Ankenævn om sagen.

Ved brev af 19. januar 2001 svarede Det Sociale Ankenævn følgende:

”Landstingets Ombudsmand har ved brev af 2. oktober og på ny ved brev af 4. december 2000 anmodet Det Sociale Ankenævn om en redegørelse i forbindelse med A’s klage til Ombudsmanden over Det Sociale Ankenævns sagsbehandlingstid ved behandlingen af hans klage til ankenævnet.

Ankenævnet skal indledningsvis beklage den sene besvarelse af ombudsmandens henvendelse.

Det Sociale Ankenævn modtog den 10. november 1999 A's klager af henholdsvis 1. og 2. november 1999 over den beslutning socialudvalget i K Kommune den 29. oktober 1999 havde truffet vedr. besøgsrejse til X by for A og hans ældste søn.

Ved brev af 6. januar 2000 til A bekræftede Det Sociale Ankenævn at have modtaget hans klage, idet den sene besvarelse samtidig blev beklaget. A blev i den forbindelse orienteret om, at Det Sociale Ankenævn til brug for behandlingen af klagen ville indhente yderligere oplysninger i K Kommune og at der kan gå 6-12 måneder inden ankenævnets afgørelse i sagen kan foreligge.

Det Sociale Ankenævn anmodede ved brev af 6. januar 2000 om en redegørelse for sagen samt kopi af relevante sagsakter, hvilket blev tilsendt ankenævnet ved brev af 10. februar 2000.

Ved brev af 31. marts 2000 anmodede Det Sociale Ankenævn om at oplyse hjemmelsgrundlag samt begrundelse for den truffede afgørelse. Denne henvendelse blev besvaret den 27. april 2000.

A's klage blev herefter behandlet på Det Sociale Ankenævns møde den 9. juni 2000.

På grund af oversættelsesproblemer fik A først tilsendt Det Sociale Ankenævns afgørelse i sagen ved brev af 9. november 2000.

Beklageligvis er afgørelsen kun tilsendt A på dansk, idet det til orientering kan oplyses, at afgørelsen endnu ikke foreligger på grønlandsk."

Jeg skrev ved brev af 14. februar 2001 således til Det Sociale Ankenævn:

"Jeg modtog den 24. januar 2001 Det Sociale Ankenævns brev af 19. januar 2001, hvori der redegøres for ankenævnets opfattelse af sagen samt de foretagne sagsbehandlingsskridt. Jeg anmoder Det Sociale Ankenævn om supplerende at redegøre for, hvorvidt klageren A under sagsbehandlingen blev orienteret om de foretagne sagsbehandlingsskridt, samt om han har modtaget Det Sociale Ankenævns kendelse af 9. juni 2000 på grønlandsk."

Det Sociale Ankenævn svarede ved brev af 5. marts 2001 følgende:

"Landstingets Ombudsmand har ved brev af 14. februar 2001 anmodet Det Sociale Ankenævn om supplerende at redegøre for, hvorvidt klageren A under sagsbehandlingen blev orienteret om de foretagne sagsbehandlingsskridt, samt om han har modtaget Det Sociale Ankenævns kendelse af 9. juni 2000.

Det Sociale Ankenævn kan i den anledning oplyse, at A alene er blevet orienteret om de foretagne sagsbehandlingsskridt ved ankenævnets brev af den 6. januar 2000, hvis indhold er anført i ankenævnets brev til Landstingets Ombudsmand af 19. januar 2001.

A har desværre ikke modtaget Det Sociale Ankenævns kendelse af 9. juni 2000 på grønlandsk, da afgørelsen endnu afventer oversættelse i tolkekontoret."

Jeg anmodede ved brev af 13. marts 2001 A om at fremkomme med eventuelle bemærkninger til Det Sociale Ankenævns to ovennævnte breve.

Jeg har herefter intet hørt fra A.

Jeg rettede den 12. december 2001 telefonisk henvendelse til Det Sociale Ankenævn og stillede følgende spørgsmål:

- om tolkekontoret blev anmodet om at fremskynde oversættelse af kendelsen i A's sag, eller om man havde overvejet ekstern tolkebistand med henblik herpå, samt
- om Det Sociale Ankenævn påtænker at foretage ændringer for at afhjælpe de oplyste ressourcemæssige problemer med hensyn til tolkekontoret.

Det kunne straks oplyses, at det første spørgsmål ikke kunne besvares på grund af sagens alder og mellemliggende udskiftning af personale i ankenævnet.

Med hensyn til det andet spørgsmål kunne det oplyses, at man i ankenævnet overvejede ændringer på dette område. Sagsbehandleren ville så vidt muligt snarest sende Ombudsmanden en redegørelse herom.

Det Sociale Ankenævn svarede ved brev af 13. december 2001 på følgende måde:

”Efter telefonisk henvendelse fra Landstingets Ombudsmand skal det Sociale Ankenævns sekretariat hermed redegøre for fremtidige tiltag vedrørende oversættelse af Ankenævnets afgørelser.

Fremtidige kendelser fra Det Sociale Ankenævn vil blive oversat internt i sekretariatet, og fremsendt til klageren sammen med den danske udgave af kendelsen umiddelbart efter formandens underskrivelse af afgørelserne.

Redegørelsen som kendelsen bygger på, vil fremtidigt alene blive fremsendt til klageren på dansk, men med en opfordring til klageren om at tilkendegive, om redegørelsen ønskes fremsendt på grønlandsk.

Baggrunden for at Ankenævnet har set sig nødsaget til at tage denne procedure i brug er, at der på grund af ressourcemæssige forhold er gået uhensigtsmæssig lang tid før klageren har modtaget den oversatte kendelse.

Såfremt dette skulle give anledning til yderligere spørgsmål er I velkomne til at rette henvendelse.”

Jeg kontaktede den 4. april 2002 telefonisk Landsstyrets Tolkekontor for at få oplyst, hvornår Det Sociale Ankenævn havde sendt kendelsen i A's sag til oversættelse. Tolkekontoret kunne ikke bidrage med oplysninger herom, idet man først fra april 2001 var begyndt at foretage registrering af indkomne sager. Jeg kontaktede samme dag Det Sociale Ankenævn og stillede samme spørgsmål. Den derværende sagsbehandler ville undersøge sagen og ringe tilbage den efterfølgende dag. Jeg gjorde samtidig opmærksom på, at A's sagsmappe beror hos Ombudsmanden, og at der ikke i sagsmappen var oplysninger om, hvornår kendelsen var sendt til oversættelse.

Det Sociale Ankenævn oplyste den 5. april 2002 telefonisk, at sagen havde været drøftet på morgenmøde i ankenævnet, og at det ikke havde været muligt at finde frem til oplysninger om hvornår kendelsen i A's sag blev sendt til oversættelse i tolkekontoret.

Jeg udtalte herefter:

”1. Myndighedernes pligt til at bekræfte modtagelsen af en klage.

Det er oplyst, at Det Sociale Ankenævn modtog A's klage den 10. november 1999, og at ankenævnet ved brev af 6. januar 2000 bekræftede modtagelsen af klagen.

Sagsbehandlingsloven indeholder ikke regler om, hvilket tidsrum myndighederne har til at bekræfte modtagelsen af en borgers skriftlige henvendelse til myndigheden.

Det følger dog af god forvaltningsskik, at en myndighed, der modtager en skriftlig henvendelse fra en borger, om end ikke straks så dog efter ganske kort tid, bør bekræfte modtagelsen af henvendelsen overfor borgeren.

I situationer, hvor der til borgerens klage er fastsat en klagefrist, er det af særlig betydning, at borgeren snarest modtager en bekræftelse for myndighedens modtagelse af klagen, da det ellers vil kunne være egnet til at fremkalde usikkerhed hos borgeren om dennes retsstilling med hensyn til rettidig indgivelse af klagen.

Ved klager til Det Sociale Ankenævn er der i landstingsforordningen om socialvæsenets styrelse fastsat en generel klagefrist på 4 uger.

Jeg finder det på den baggrund uheldigt, at Det Sociale Ankenævn i den aktuelle sag først bekræftede modtagelsen af A's klage knap 2 måneder efter modtagelsen. Det Sociale Ankenævn oplyser i brevet af 19. januar 2001 til mig, at den sene bekræftelse er beklaget overfor A. Jeg kan tilslutte mig ankenævnets beklagelse.

2. Sagsbehandlingstid.

Det følger af god forvaltningsskik, at myndighedernes sagsbehandling skal foregå så hurtigt og smidigt som muligt.

Reglerne om god forvaltningsskik i relation til sagsbehandlingstid er beskrevet i Grønlands Hjemmestyres Lovkontors vejledning til sagsbehandlingsloven fra december 1994. Vejledningen er sendt ud til blandt andre Hjemmestyrets myndigheder og de grønlandske kommuner. De relevante regler for god forvaltningsskik med hensyn til svarfrister, sagsbehandlingstid m.v. findes blandt andet i vejledningens pkt. 199 og pkt. 204-207:

”199. Det selvfølgelige krav om, at alle sager, der behandles af den offentlige forvaltning, skal behandles så enkelt, hurtigt og økonomisk som muligt, gælder i særlig grad sager, hvori enkeltpersoner eller private selskaber, institutioner, foreninger m.v. er part.

(2. afsnit udeladt)

I kravet om, at sagsbehandlingen skal tilrettelægges så økonomisk som muligt, ligger ikke alene, at der med hensyn til behandlingen af de enkelte sagstyper skal foretages en vurdering af, hvilke ressourcer myndigheden skal sætte ind på løsningsopgaven, men også på, hvilken økonomisk betydning en hurtig og smidig sagsbehandling kan have for den pågældende borger. I sager, hvor det er af væsent-

lig økonomisk betydning for den pågældende borger, at der hurtigt meddeles afgørelse i sagen, bør dette også tages i betragtning. ...

204. Sagsbehandlingsloven indeholder ikke generelle regler om sagsbehandlingstiden. Baggrunden herfor er bl.a., at de opgaver, der udføres af den offentlige forvaltning, er af så forskellig karakter og omfang, at det ikke vil være muligt i en lov, der skal gælde for hele den offentlige forvaltning, at fastsætte bestemte regler for sagsbehandlingstiden, som med rimelighed vil kunne håndhæves ved domstolene.

Derimod kan der på baggrund af folketingets ombudsmands udtalelser om, hvad der med hensyn til sagsbehandlingstiden må antages at følge af almindelig god forvaltningsskik, gives nogle vejledende regler om sagsbehandlingens tilrettelæggelse, herunder om underretning til den, der er part i en sag, om den forventede sagsbehandlingstid. Ombudsmanden har i nogle afgørelser også peget på, at myndighederne med henblik på at sikre, at sager ikke henligger i længere tid, inden afgørelsen træffes, og at sager ikke bliver glemt og derfor ikke afgjort, bør oprette tilstrækkeligt effektive erindringssystemer."

(3. afsnit og pkt. 205-207 udeladt).

Som sagen er forelagt mig, har jeg ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at kritisere Det Sociale Ankenævns sagsbehandlingstid fra modtagelsen af klagen og frem til tidspunktet for afsigelse af kendelsen den 9. juni 2000. Jeg har heller ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at Det Sociale Ankenævn standardmæssigt informerer borgerne om en generelt forventelig sagsbehandlingstid på 6-12 måneder for ankenævnets behandling af indkomne klager.

Jeg har dog fundet det nødvendigt at koncentrere den sidste del af min undersøgelse særligt omkring Det Sociale Ankenævns anvendelse af det danske og grønlandske sprog i ankenævnets kendelser, herunder de ressourcemæssige forhold vedrørende oversættelse af nævnets kendelser til grønlandsk og sagsbehandlingstiden i tilknytning hertil.

Jeg har endelig fundet det nødvendigt at knytte nogle kommentarer til reglerne om myndighedernes notatpligt.

3. Myndighedernes anvendelse af det grønlandske og danske sprog.

Hjemmestyrelovens § 9 er sålydende:

"§ 9. Det grønlandske sprog er hovedsproget. Der skal undervises grundigt i det danske sprog.

Stk. 2. Begge sprog kan anvendes i offentlige forhold."

Forud for vedtagelsen af hjemmestyreloven for Grønland i 1979 foregik et kommissionsarbejde, der endte med udarbejdelsen af betænkning nr. 837/1978 om Hjemmestyre i Grønland.

I betænkningens bind I, kap. 4, pkt. B, s. 32-33 er forholdet mellem grønlandsk og dansk sprog særskilt behandlet. Punkt B er sålydende:

"B. Sprog

Hjemmestyrekommissionen har fundet, at der i forbindelse med indførelse af hjemmestyret bør ske en formel anerkendelse af det grønlandske sprog som hovedsprog i Grønland. Det grønlandske sprog indgår, som også fremhævet af det grøn-

landske hjemmestyreudvalg (se kapitel I, afsnit B), på helt afgørende måde i den grønlandske befolknings oplevelse af egen identitet og er således af afgørende betydning for bevarelsen og styrkelsen af identiteten, for opretholdelsen af den grønlandske befolknings oplevelse af sig selv som folk. Dansk er som rigssprog det første bindeled mellem folkene i hele riget, men er desuden også for Grønland et middel til forbindelse med omverdenen i det hele taget, fordi denne forbindelse, som forholdene er, sker gennem danske myndigheder og danske institutioner. Navnlig må størstedelen af den højere uddannelse ske ved undervisningsanstalter i Danmark. Derfor har kommissionen foreslået en bestemmelse, hvorefter det grønlandske sprog er hovedsproget, og har endvidere foreslået, at der skal undervises grundigt i det danske sprog. I offentlige forhold har kommissionen foreslået en ligestilling af de to sprog. Det indebærer navnlig, at begge sprog skal kunne anvendes i forholdet mellem grønlandske og danske myndigheder, og at enhver borger i Grønland ved henvendelse eller andre former for kontakt med offentlige myndigheder har krav på, at kontakten foregår på det af de to sprog, den pågældende ønsker at anvende."

Det fremgår endvidere af samme kommissionsbetænkningens kapitel I, punkt B, side 12-13 om baggrunden for forslaget til hjemmestyreordning, at der forinden nedsættelsen af hjemmestyrekommisionen var nedsat et hjemmestyreudvalg bestående af fem landsrådsmedlemmer, de to grønlandske folketingsmedlemmer, samt en repræsentant for de grønlandske kommuners landsforening. Udvalget afgav den 18. februar 1975 en delbetænkning/forhandlingsoplæg, hvis resultat blev en henstilling om, at det formelle grundlag for gennemførelse af en hjemmestyreordning inden for rigsfællesskabets rammer snarest muligt skulle søges tilvejebragt. Delbetænkningen var således den direkte anledning til hjemmestyrekommisionens nedsættelse og har dannet udgangspunkt for arbejdet i hjemmestyrekommisionen.

Det fremgår af kommissionsbetænkningen på side 13, at der i delbetænkningen er redegjort for seks væsentlige grunde til ønsket om hjemmestyre. Disse grunde/punkter er herefter gengivet på side 13.

Jeg finder det relevant at citere punkt 4:

"4) Sprogproblemet. Dansk og grønlandsk ligger hinanden så fjernt, at der består vældige problemer med at transformere tankegange fra det ene sprog til det andet. Dette er ikke blot et uddannelsesproblem, for det grønlandske sprog har en nær sammenhæng med den grønlandske måde at tænke og leve på, og grønlanderne ønsker ikke at opgive deres eget sprog ... mister man først det grønlandske sprog, er man meget stærkt på vej til udslettelse som minoritetsgruppe."

Med vedtagelsen af landstingslov nr. 8 af 13. juni 1994 om sagsbehandling i den offentlige forvaltning (sagsbehandlingsloven) gennemførte Landstinget en samlet lovfæstelse af de væsentligste rettigheder og beføjelser, der tilkommer den, der er part i en forvaltningssag.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår det blandt andet, at "Gennemførelsen af lovforslaget skal medvirke til at forbedre sagsbehandlingen i den offentlige forvaltning og dermed øge sikkerheden for, at myndighedernes afgørelser bliver lovlige og rigtige. Lovforslaget skal endvidere sikre, at den en-

kelte borger kan få indflydelse på de beslutningsprocesser, der vedrører den pågældendes egne forhold, og forøge den enkeltes mulighed for at forstå indholdet af de trufne afgørelser og baggrunden herfor.”

I forfatningsudvalgets betænkning vedrørende forslag til blandt andet landstingslov om den offentlige forvaltning (senere benævnt som landstingslov om sagsbehandling i den offentlige forvaltning), fremgår det på side 6-7, at

”Direktoratet for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked ser gerne, af hensyn til bestemmelserne i Den nordiske sprogkonvention og Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester, at der i bemærkningerne til lovforslagets § 7, stk. 1, indskrives nærmere retningslinier med henblik på, at fastslå, i hvilket omfang dansk eller grønlandsk skal anvendes ved offentlige myndigheders besvarelse på henvendelser. Konventionerne medfører, at statsborgere i et andet nordisk land under sagsbehandlingen, i almindelighed uden særlige omkostninger, kan anvende sit eget sprog ved henvendelse til myndigheden. Udvalget vil hertil bemærke, at det følger af vejledningspligten i lovforslagets § 7, stk. 1 og den almindelige forvaltningsretlige grundsætning om forvaltningens undersøgelsespligt, at forvaltningsmyndigheden i almindelighed må sikre sig, at myndigheden er i stand til at forstå og blive forstået af alle, der retter henvendelse til myndigheden om sager, der skal tages under behandling af myndigheden. Det påhviler således myndigheden at stille den nødvendige tolke- og oversættelsesbistand til rådighed. De forpligtelser, der følger af konventionerne, er derfor alene en præcisering af myndighedernes forpligtelse efter § 7, stk. 1 og undersøgelsespligten. Da god forvaltningsskik således tilsiger, at henvendelser til en myndighed besvares i samme sprog som henvendelsen, synes det ikke nødvendigt med nærmere retningslinier i lovforslagets bemærkninger. Retningslinierne bør i stedet angives i vejledningen til loven.”

Der ses ikke i bemærkningerne til lovforslagets § 7, stk. 1 eller i vejledningen til sagsbehandlingsloven at være angivet nærmere retningslinier for myndighedernes anvendelse af grønlandsk eller dansk.

Landstinget vedtog den 30. oktober 1998 landstingslov om ændring af landstingslov om sagsbehandling i den offentlige forvaltning. Ændringsloven fastslog, at der efter lovens § 7 skulle indsættes en ny § 7a, der er sålydende:

”§ 7 a. Den der er part i en sag, kan tilkendegive at vedkommende ønsker at blive betjent på grønlandsk eller dansk. En sådan tilkendegivelse er bindende for myndigheden.”

I bemærkningerne til bestemmelsen hedder det, at ”formålet med det fremlagte forslag til landstingslov er, at det klart og utvetydigt for såvel borgere som myndigheder skal fremgå, at en borger der retter henvendelse til offentlige myndigheder, har krav på at blive betjent på det af de i offentlige forhold ligestillede sprog – grønlandsk eller dansk – som vedkommende ønsker at anvende.”

Som det fremgår af de ovenfor citerede bemærkninger fra Hjemmestyrekommissionens betænkning har det forinden vedtagelsen af hjemmestyreloven været forudsat, at det grønlandske og danske sprog skulle være li-

gestillede med hensyn til offentlige myndigheders betjening af borgerne. *Ændringsloven kan derfor betragtes som en lovfæstelse af en allerede gældende retstilstand.*

Bestemmelsen og dens forarbejder giver dog efter min opfattelse ikke grundlag for den fortolkning, at en myndighed er frit stillet med hensyn til valg af sprog, hvis en borger ved sin henvendelse til myndigheden ikke klart tilkendegiver, hvilket sprog han ønsker at blive betjent på.

Der vil i tilfælde af usikkerhed herom være en pligt for myndigheden til at foretage et konkret skøn over hvilket sprog, der skal anvendes i det foreliggende tilfælde, eventuelt ved at spørge borgeren om dette.

Jeg bemærker, at en afgørelse først får retsvirkning, når den er meddelt borgeren. Dette indebærer, at såfremt ankenævnet var bekendt med eller gik ud fra, at A ikke beherskede det danske sprog, skulle en dansk sproget kendelse være ledsaget af en oversættelse til grønlandsk for at kunne få retsvirkning.

Ved gennemgang af A's sagsmappe fremgår det, at samtlige af hans skriftlige henvendelser til Det Sociale Ankenævn er affattet på grønlandsk. Det er derfor nærliggende at antage, at A benytter grønlandsk som hovedsprog.

Jeg finder det på den baggrund meget beklageligt, at det første A modtog, var Det Sociale Ankenævns kendelse på dansk, samt at den grønlandske oversættelse af kendelsen først forelå ved ankenævnets brev af 9. marts 2001 til A.

Jeg finder det endvidere beklageligt, at ankenævnet ikke orienterede A om de ressourcemæssige problemer i tolkekontoret, hvilket efter det oplyste var årsagen til den yderligere sagsbehandlingstid på knap 9 måneder, der medgik til oversættelse af kendelsen til grønlandsk.

Jeg finder det i sig selv meget beklageligt, at der forløb knap 9 måneder med oversættelsen af kendelsen til grønlandsk. Det Sociale Ankenævn burde på den baggrund have undersøgt mulighederne for at benytte ekstern tolkebistand med henblik på en oversættelse af kendelsen snarest muligt efter, at den forelå på dansk.

4. Reglerne om notatpligt.

Ved gennemgangen af A's sagsmappe har jeg noteret mig, at der ikke forefindes notat om tidspunktet for oversendelse af sagen til tolkekontoret. Ved mine telefoniske henvendelser til Det Sociale Ankenævn har det ligeledes heller ikke været muligt at få besvaret spørgsmålene om, hvorvidt tolkekontoret blev anmodet om at fremskynde oversættelse af kendelsen i A's sag, eller om man havde overvejet ekstern tolkebistand med henblik herpå.

Jeg bemærker hertil, at der efter landstingsloven om offentlighed i forvaltningen § 6, stk. 1, gælder følgende:

“I sager hvor der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, skal en myndighed der mundtligt modtager oplysninger vedrørende en sags faktiske omstændigheder, der er af betydning for sagens afgørelse, eller som på anden måde er bekendt med sådanne oplysninger, gøre notat om indholdet af oplysningerne. Det gælder dog ikke, hvis oplysningerne i øvrigt fremgår af sagens dokumenter.”

Notatpligtens omfang er beskrevet således i Lovkontorets vejledning fra december 1994 til sagsbehandlingsloven, punkt 58-61. Jeg finder det relevant at citere følgende:

”58. Den offentlige forvaltning indhenter ofte mundtlige oplysninger som grundlag for sine afgørelser. Denne fremgangsmåde kan betyde en hurtigere og enklere sagsbehandling, og dens anvendelse bør ikke søges begrænset. På den anden side er det vigtigt, at adgangen for parterne i en forvaltningssag til at få oplysninger ikke udelukkes ved, at myndigheden anvender denne fremgangsmåde. Det er ligeledes af betydning for forvaltningsmyndigheden selv, at det senere vil være muligt at konstatere, hvilke faktiske oplysninger, der indgik i beslutningsgrundlaget, f.eks. når sagen er blevet anket, eller når det i øvrigt overvejes, om en sag er behandlet korrekt. ...

59. Notatpligtens udstrækning er ikke i første række afhængig af, om en oplysning efter sit indhold må karakteriseres som faktisk eller ej, men beror i højere grad på, hvilken funktion oplysningen har i myndighedens sagsbehandling. Afgørende for, om en oplysning skal noteres ned, er, om oplysningen er af en sådan karakter, at den bidrager til at supplere sagens bevismæssige grundlag eller i øvrigt tilvejebringes for at skabe klarhed med hensyn til sagens faktiske omstændigheder. Den omfatter således i første række oplysninger om gjorte iagttagelser, resultatet af foretagne målinger og andre undersøgelser, fastslåede oplysninger om økonomiske forhold, f.eks. størrelsen af skattepligtig indkomst o.lign. Notatpligten vil imidlertid også kunne omfatte oplysninger, der indeholder en subjektivt præget stillingtagen til et forhold, for så vidt vurderingen er af betydning for den administrative bevisoptagelse, f.eks. hvor der udefra er indhentet en sagkyndig erklæring som også vurderer betydningen af forskellige oplysninger om faktiske forhold.

Tilkendegivelse af standpunkter, argumenter eller vurderinger med hensyn til en sags afgørelse vil derimod ikke være omfattet af notatpligten. Det samme gælder oplysninger om indholdet af gældende ret.

60. Notatpligten gælder alle oplysninger vedrørende en sags faktiske omstændigheder, der ikke allerede fremgår af sagens dokumenter, uanset på hvilken måde oplysningerne er tilgængelige for sagen. Notatpligten vil således også kunne omfatte oplysninger, der udveksles mundtligt inden for samme myndighed, f.eks. mellem ansatte eller oplysninger, der fremkommer under møder i kommunalbestyrelsen, i de kommunale udvalg eller i andre kollegiale organer. Også oplysninger, der hidrører fra andre af myndighedens sager eller fra registre, skal noteres på sagen, eventuelt i form af en henvisning.

Endelig medfører bestemmelsen om notatpligt, at en myndighed må gøre notat om indholdet af materiale, der er indgået i sagen, men som senere udleveres eller tilbageleveres uden, at der tages kopi, til privatpersoner eller organisationer m.v., som ikke er forpligtet til at opbevare og fremsende materialet på ny, jf. dog pkt. 57.

61. Det er ikke en nødvendig konsekvens af notatpligten, at oplysningerne straks ved modtagelsen nedskrives i et særligt dokument. Der vil som hidtil kunne gøres notat om oplysningerne i den pågældende myndigheds interne arbejdsmateriale, f.eks. referatark og lignende, herunder elektronisk notering i dataanlæg. I sådanne tilfælde må der blot, hvis der senere fremsættes en begæring om aktindsigt, gives aktindsigt i referatarket eller udfærdiges en ekstrakt, som gengiver oplysningerne ved-

rørende de af sagens faktiske omstændigheder, der er af væsentlig betydning for sagens afgørelse, og som er modtaget på denne måde.”

Herudover følger det af god forvaltningsskik, at der i øvrigt gøres notat om alle væsentlige ekspeditioner i en sag.

Det afgørende er overordnet set, om de pågældende oplysninger tjener et formål i sagsoplysningen. Notatpligten er som nævnt ovenfor en forudsætning for gennemførelse af borgernes ret til aktindsigt, men er i væsentligt omfang også forudsætningen for en effektiv kontrol med, at en myndighed har handlet korrekt i sin sagsbehandling.

I den foreliggende sag har de ressourcemæssige forhold i tolkekontoret, som ankenævnet var bekendt med, været den direkte anledning til den yderligere sagsbehandlingstid, der forløb med den grønlandske oversættelse af kendelsen. Der har derfor efter min opfattelse foreligget notatpligt for ankenævnet med hensyn til notering af sagens oversendelse til tolkekontoret.

Jeg finder det på den baggrund uheldigt, at ankenævnet ikke havde gjort notat om sagens oversendelse til tolkekontoret.

Jeg er i øvrigt bekendt med, at ankenævnet sædvanligvis anvender en speciel formular ved en sags oversendelse til tolkekontoret.

5. Fremtidige tiltag vedrørende oversættelse af ankenævnets kendelser.

Som konsekvens af ovenstående bemærkninger om myndighedernes sproganvendelse har jeg fundet anledning til at knytte nogle bemærkninger til Det Sociale Ankenævns brev af 13. december 2001 om påtænkte ændringer af praksis med hensyn til fremsendelse af ankenævnets kendelser til borgerne.

Det oplyses i brevet, at fremtidige kendelser fra Det Sociale Ankenævn vil blive oversat internt i sekretariatet og fremsendt til klageren sammen med den danske udgave af kendelsen umiddelbart efter formandens underskrivelse af afgørelserne. Redegørelsen, som kendelsen bygger på, vil fremtidigt alene blive fremsendt til klageren på dansk, men med en opfordring til klageren om at tilkendegive, om redegørelsen ønskes fremsendt på grønlandsk.

Redegørelsen, som kendelsen bygger på, er efter min opfattelse fundamentet for at ankenævnet kan træffe sin afgørelse, idet redegørelsen består af hele sagens oplysning med hensyn til faktum og retsgrundlag. Redegørelsen er således en forudsætning for, at klageren kan forstå kendelsens indhold.

Ifølge konklusionen i afsnittet ovenfor om myndighedernes sproganvendelse er den gældende retstilstand således, at en klager har krav på at kunne modtage en myndigheds afgørelse på det af de i offentlige forhold ligestillede sprog, grønlandsk eller dansk, som han forstår.

I situationer, hvor klageren udelukkende er grønlandsk sproget vil ankenævnets fremtidige praksis derfor stride mod denne retstilstand.

Det forhold, at ankenævnet åbner mulighed for, at en klager efterfølgende selv kan tilkendegive, at han ønsker redegørelsen fremsendt på grønlandsk kan ikke ændre herpå. Det er efter min opfattelse ankenævnet, der som offentlig myndighed har pligt til at foretage et skøn over, hvilket sprog kendelsen og den tilhørende redegørelse bør fremsendes på.

Jeg anmoder derfor Det Sociale Ankenævn om at meddele mig, hvad ovenstående bemærkninger giver anledning til.”

Det Sociale Ankenævn svarede ved brev af 9. oktober 2002 således:

”Det Sociale Ankenævn har i maj og oktober måned 2002 modtaget ombudsmandens ovennævnte til udtalelse.

Ankenævnet har på baggrund af ombudsmandens bemærkninger på møde den 30. august 2002 drøftet sagen. Ankenævnet har besluttet, at der fremover samtidig sendes fyldestgørende kendelser på grønlandsk og dansk til klager. Derimod vil Ankenævnet ikke længere fremsende Ankenævnets Sekretariats redegørelser til klager.”

Jeg meddelte ved brev af 15. oktober 2002 Det Sociale Ankenævn:

”...

Jeg har ingen bemærkninger til første led i de påtænkte ændringer.

Med hensyn til den sidstnævnte ændring anmoder jeg ankenævnet om at redegøre for, hvorvidt en sådan ordning vil være i overensstemmelse med sagsbehandlingslovens regler om begrundelse, jfr. herved mine bemærkninger i min udtalelse, hvor jeg gav udtryk for, at redegørelsen er fundamentet for, at klager kan forstå kendelsens indhold.”

Ankenævnte svarede ved brev af 23. oktober 2002 således:

”Det Sociale Ankenævn har i skrivelse af 15. oktober 2002 besvaret Ankenævnets skrivelse af 9. oktober 2002 vedrørende ovenstående.

Ombudsmanden ønsker en redegørelse for, om den af Ankenævnet besluttede ordning med fremover at sende fyldestgørende kendelser på grønlandsk og dansk til klager men ikke længere at fremsende Ankenævnets Sekretariats redegørelser til klager, er i overensstemmelse med sagsbehandlingslovens regler om begrundelse, jfr. ombudsmandens tidligere bemærkninger til spørgsmålet.

Ankenævnet skal hertil bemærke, at der fremover som nævnte i Ankenævnets skrivelse af 9. oktober 2002 vil blive fremsendt fyldestgørende kendelser på grønlandsk og dansk til klager. Kendelserne vil således også opfylde sagsbehandlingslovens regler om begrundelse. Ankenævnet sikrer under sagernes behandling, at høringsreglerne iagttages.”

Jeg meddelte Ankenævnet, at jeg tog svarskrivelsen til efterretning, hvorefter jeg ikke ville foretage mig yderligere i sagen.